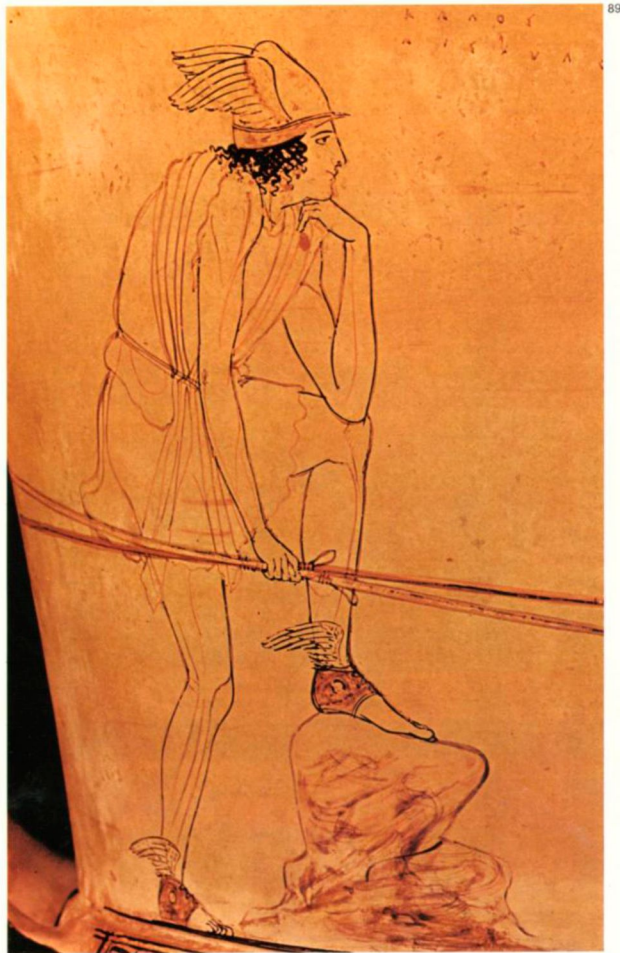

ΑΡΓΟΛΙΔΑ

Ίναχος και Ιναχίδες – Δαναός και Δαναΐδες
Πρόϊτος και Προϊτίδες – Ακρίσιος και Ακρисиάδες
Πελοπίδες – Ηρακλείδες

89

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ

Από τα αρχαιότερα και τα σπουδαιότερα κέντρα του μύθου και της λατρείας είναι η περιοχή της Αργολίδας, όπου έχουν διαπιστωθεί εγκαταστάσεις πληθυσμών από τους πολύ μακρινούς χρόνους της προϊστορίας. Βέβαια ούτε ο μύθος των Δαναϊδών, που θέλει τον Δαναό και τον Αίγυπτο αδελφία, ούτε ο μύθος του Περούσα, με τη σωτηρία της Ανδρομέδας στη χώρα των Φιλισταίων, αρκούν για να τεκμηριώσουν τη διείσδυση λαών από την Αίγυπτο και την Παλαιστίνη· ο μύθος των Δαναϊδών έχει συμπληρωθεί από τους Ροδίους, που η ρίζα τους βαστούσε από το Άργος και είχαν αναπτύξει πολλαπλές σχέσεις με τους Αιγυπτίους, ενώ ο μύθος του Περούσα ρίζωσε στο Άργος με τη μεσολάβηση της Κρήτης. Πραγματικές όμως μετακινήσεις ή τουλάχιστον πολιτιστικές διεισδύσεις από την Κρήτη, την Εύβοια και τη Βοιωτία σηματοδοτούν αρκετοί μύθοι στην αργολική εκδοχή τους. Έτσι από την Κρήτη ο Δίας με την Ήρα είχαν βγει στην Ερμιόνη και ο Διόνυσος με την Αριάδνη στο Άργος, όπου έδειχναν και τον τάφο της κόρης του Μίνωα. Γιος του Μίνωα ήταν και ο πεθερός του Ναύπλιου και του Πλεισθένη, ο Κατρέας, που από τις κόρες του η Αερρόπη έγινε μητέρα του Αγαμέμνονα και του Μενέλαου. Κρητική προέλευση υποδηλώνουν ακόμα και τα ονόματα Μυκήνες, Ίναχος, Ευρώπη, Δαναΐδες, Αρέθουσα κ.ά. Από την Εύβοια και την ανατολική Βοιωτία μετακινήσεις σηματοδοτούν οι παραδόσεις της Τροιζήνας, που οι οικιστές της συνδέονταν με την Ανθηδόνα· επίσης, στην Ερμιόνη, στη Λέρνα και αλλού, ορισμένες μορφές λατρείας και εκδοχές του μύθου σχετικές με τους Κύκλωπες, τον Αιγέα, τον Ποσειδώνα, τον Διόνυσο και την Άρτεμη, όπως και τα ονόματα Ναυπλία, Ιφιγένεια, Ιφιάνασσα, Ιφινόη, Οινόη, Οινέας κτλ. Από τον Ορχομενό άποικοι είχαν ιδρύσει ή εποικίσει ξανά την Ερμιόνη, ενώ οι παλαιότεροι κάτοικοι της Ασίνης έλεγαν πως ήταν Δρύοπες, επίσης από τον Ορχομενό. Ορχομενία προέλευση υποδηλώνουν ακόμα η Επίδαυρος με τον Ασκληπιό, η πόλη Μιδέα, ο ποταμός Φρίξος, ο θεός Άπις και άλλα ονόματα από πρόσωπα και πράγματα της περιοχής της Αργολίδας.

Τα παράλια της Αργολίδας αναπτύχθηκαν πρώτα. Από το εσωτερικό όμως, και συγκεκριμένα από τα υψώματα που ορίζουν τον αργολικό κάμπο, όπου από πολύ παλιά ισχυροί ηγεμόνες είχαν τους πύργους τους, ξεκίνησε η γενιά που ένωσε τις εγκατεσπαρμένες ολόγυρα μικρές επικράτειες σε μια πρώτη ηπειρωτική, μεταμυκηναϊκή, μεγάλη δύναμη του ελληνιασμού, πριν από την Αθήνα και τη Σπάρτη. Οι ηγεμόνες του Άργους ήθελαν να ανήκουν στη γενιά που είχε στην προστασία της το ιερό της Ήρας, αυτό που για την ασύγκρι-

τη φήμη του πολλά χρωστούσε ακριβώς στη δύναστιά τους· από τους προγόνους τους ο πιο ξεκουστός, ο Ηρακλής, είχε πάρει το όνομά του από τη θεά· και από τις ηρωίδες τους η πιο μεγάλη, η Ίω, ήταν ιερεία της. Ο πατρογονικός πύργος τους βρισκόταν στην περιφέρεια του Άργους, και ήταν ίσως η μικρή πόλη Μιδέα ή Μίδεια, που γι' αυτό την έδειχναν σαν έδρα του Περούσα και του Ηλεκτρώνα, προγόνων των Ηρακλειδών. Από εκεί απλώθηκαν από κάμπο, μετέφεραν την έδρα τους στο Άργος και επιβλήθηκαν στις παραλιακές πόλεις, που οι κάτοικοί τους, όσοι δεν προτίμησαν να φύγουν στη Μικρασία, υποτάχτηκαν. Η προσάρτηση της Ερμιόνης σηματοδοτείται στο μύθο με τον παλιό βασιλιά της, τον Μενέλαο, που η κόρη του έχει το όνομα αυτής της πολιτείας και που ο ίδιος αναγνωρίζεται σαν αδελφός του αργείου Αγαμέμνονα. Η προϊστορία της Τροιζηνίας συνδέεται με το Άργος μέσα από τη σχέση του Πιπθέα με τον Πέλοπα· της Επιδαύρου με την αναγνώριση του Άπη σαν γιου του Φορωνέα, πρώτου θνητού βασιλιά στο Άργος. Η εξάπλωση στην Αίγινα υποδηλώνεται στο μύθο του Διομήδη, η εξάπλωση στην Κορινθία, Μεγαριδα και Βοιωτία στο μύθο των Επτά επί Θήβας και των Επιγόνων, η κατάκτηση της Αθήνας στην επέμβαση των Διοσκούρων για την αδελφή τους, την ωραία Ελένη, που είχε κλέψει ο Θησεύς πριν από τον Πάρη. Για τη διείσδυση στη Μεσσηνία μαρτυρά η καταγωγή του Μελάμποδα και για τη διείσδυση στην Αρκαδία, Ολυμπία και έξω από την Πελοπόννησο, στην Αιτωλία, με το Αμφιλοχικό Άργος, οι περιπέτειες του Αλκμαίωνα. Η εξάπλωση στο Αιγαίο διαφαίνεται στη σωτηρία και το γάμο της Δανάης με τον Πολυδέκτη στη Σέριφο και ακόμα στη δραστηριότητα του Ηρακλή στην Πάρο και στη Ρόδο. Με τον καιρό η προϊστορία ολόκληρης της Πελοποννήσου και άλλων περιοχών έξω από αυτήν συγχωνεύτηκε με το μύθο του Άργους, που έφτασε στην οριστική του διατύπωση γύρω στο 700 π. Χ. Λίγο αργότερα, με την άνοδο της Κορίνθου και της Σπάρτης, η τεράστια δύναμη του Άργους πέρασε στην παρακμή. Ο ίδιος ο μεγάλος Φεΐδων ίσως να έζησε το κομμάτισμα της αυτοκρατορίας του. Πριν πέσει στην αφάνεια, φαίνεται ότι χάρισε στους ποιητές το πρόσωπό του, που το υποψιαζόμαστε στις περιγραφές της δύναμης του Ηρακλή και του μεγαλείου του Αγαμέμνονα.

Ύστερα από τον Φεΐδωνα οι αγώνες με τη Σπάρτη, στα σύνορα ανάμεσα στις δυο επικράτειες, αποδυνάμωσαν τη χώρα, που κατά διαστήματα έχασε και την πολιτική ενότητά της. Όχι μακριά από την πρωτεύουσα, η Ναυπλία, το λιμάνι της Τίρυνθας, εξελίχθηκε σε αυτοδύναμη και αντίζηλη πόλη. Μύθοι του Άργους πέρασαν τότε στην

89. Πολλοί ήταν οι Αργείοι ήρωες που αναδείχθηκαν σε πολέμους και εκστρατείες, ή επιτέλεσαν κατορθώματα θαυμαστά. Ένας από τους πιο περιλάλητους ήταν και ο Περούσας, γιος του μεγάλου Δία και της Αργίπσας βασιλοκόρης Δανάης. Ο Περούσας ήταν που σκότωσε τη φοβερή Γοργόνα, τη Μέδουσα και αυτός που εξόντωσε το καταστροφικό κήτος της Αιθιοπίας και έσωσε την Ανδρομέδα. Από την παράσταση της απελευθέρωσης της Ανδρομέδας προέρχεται και η λεπτομέρεια αυτή, όπου ο ήρωας προσπλάνοντας το βλέμμα του στη δέσμη βασιλοπούλα, φαίνεται να μελετά τον τρόπο δράσης για τον αφανισμό του θηρίου. (Κρατήρας λευκού θάβου, Γύρω στο 440 - 435 π.Χ. Ακράγας, Museo Civico).

Τίρυνθα, όπου έλεγαν ότι ακόμα και ο Ηρακλής είχε κατοικήσει εκεί και είχε ιδρύσει το άλσος του Ενωάλιου. Με τη Ναυπλία ενώθηκαν η Επίδαυρος, η Τροιζήνα και η Ερμιόνη σε τετράπολη, που άπλωσε την επιρροή της και πέρα από την περιφέρεια. Η τετράπολη είχε φιλόδοξα σχέδια, που ματαιώθηκαν με την άνοδο της Θήβας και της Αθήνας τον 6ο αιώνα. Στα τέλη του ίδιου αιώνα αρχίζει νέα ακμή του Άργους, που, αφού κατέστρεψε την Ασίνη και την Τίρυνθα, μπήκε σαν μέλος στην τετράπολη και της άλλαξε το χαρακτήρα. Η δύναμη της αντιπαρτιατικής δημοκρατίας της Αθήνας ενόησε την ανάπτυξη κεντρικής εξουσίας στην ανατολική Πελοπόννησο, που μπόρεσε να εξουδετερώσει κάθε αντίσταση, ακόμα να υποτάξει και τις Μυκήνες, που ως τους Περαικούς Πολέμους ασκούσαν ξεχωριστή πολιτική.

Πλήθος θρησκευτικά κέντρα της Αργολίδας μαζί με τη λατρεία και τη θεολογία τους συντηρούσαν και τις παραδόσεις γύρω από αθάνατους και θνητούς ήρωες, από τη δραστηριότητά τους σε σχέση με το παρελθόν της περιοχής. Η Λέρνα ήταν για την Αργολίδα ό,τι η Ελευσίνα για την Αττική. Εκεί ο Ηρακλής είχε σκοτώσει την Ύδρα και οι Δαναίδες τούς ανεπιθύμητους άντρες τους, εκεί ο Ποσειδώνας είχε ζευγαρωθεί με την Αμμώνη και από εκεί ο Άδης με την Περσεφόνη είχε κατεβεί στον Κάτω Κόσμο, γι' αυτό και έδειχναν επί τόπου εισόδους του Άδη· μάλιστα από μια τέτοια είσοδο, όπως έλεγαν, ο Διόνυσος είχε ξαναφέρει στη Γη τη μητέρα του, τη Σεμέλη. Η κυρία της Αργολίδας, η Ήρα, συνδεόταν επίσης με τη Λέρνα, όπου λατρευόταν με το επίθετο Πρόσυμνα. Στην Τίρυνθα, όπου εκτός από την Ήρα είχαν θέση η Άρτεμη και ο Διόνυσος, πίστευαν ότι είχε την έδρα του ο Προίτος και ότι τους απογόνους και υπηκόους του είχε θεραπεύσει ο Μελάμπους από τη θεόσταλη μανία. Το Ηραίο του Άργους, αρχικά παράρτημα της λατρείας της κρητικής Ευρώπης, εξελίχτηκε σε

μέγα κέντρο λατρείας της Ήρας, όταν αυτή επεσκίασε τη θεά της Κρήτης. Ακόμα και η εντόπια ιέρεια Ιώ δεν είναι άλλη από την ίδια την Ήρα, στην αρχέγονη αγελαδόμορφη φύση της, που κατά παλαιοβωιωτικό μύθο την πλησιάζει ο Δίας μεταμορφωμένος σε ταύρο. Στις Μυκήνες, όπου η λατρεία του Περσέα, ανάπτυγμα της λατρείας κρητικού ηλιακού θεού, πίστευαν ότι ο λατρευόμενος ήταν ιδρυτής της πολιτείας και ότι ο ίδιος την είχε ονομάσει έτσι από τον «μυκ»ηθμό της αγελαδόμορφης Ιώς ή από κάποιον «μύκ»ητα, μαριντάρη που ευδοκίμοιζε στην περιοχή. Για τη μητέρα του Περσέα, τη Δανάη, που είχε σχέση με τα μυστήρια της Λέρνας, πίστευαν ότι στα υπόγεια του παλατιού των Μυκηνών την είχε κλείσει ο πατέρας της και ότι εκεί την επισκέφτηκε ο Δίας κι έπεσε στην αγκαλιά της σαν χρυσή βροχή. Στη Νεμέα, όπου είχε τη θέση του ο Νεμέσιος ή Νεμέτωρ Ζεύς και όπου ο Φειδών είχε θεσμοθετήσει τα Νέμεα, μυθοποίησαν την αρχή τους με το πέρασμα των Επτά επί Θήβας και με τον άθλο του Ηρακλή, που επί τόπου σκότωσε το λιοντάρι. Στην Επίδαυρο, λατρευτικό και θεραπευτικό ίδρυμα του Ασκληπιού, πλάι στην παράδοση της ορχομένης καταγωγής του θεού, συντηρήθηκε και ο δεσμός του τόπου με τον πατέρα του, τον Απόλλωνα, με λατρεία κρητικού τύπου. Τέλος στην Τροιζήνα, όπου μεγάλη θέση είχαν ο Ποσειδώνας, η Άρτεμη και η Αφροδίτη – προτού οι λατρείες και οι μύθοι της συγχωνευτούν με την προϊστορία της Αθήνας –, οι ντόπιοι αναγνώριζαν τους βωιωτούς οικιστές της πολιτείας τους σαν παιδιά του Ποσειδώνα και της Αλκυόνης και έλεγαν ότι η Αίθρα, η μητέρα του Θησέα, προτού παντρευτεί τον Αθηναίο Αιγέα, είχε ζευγαρωθεί με τον Ποσειδώνα. Ακόμα και στους μύθους του Ιππολύτου με τη Φαίδρα και του Σάρωνα με την Άρτεμη διαφαίνονται πανάρχαιες λατρείες του τύπου Άδωνις-Αφροδίτη, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τις επιτόπιες λατρευτικές επικλήσεις *Άφροδίτη έφ' Ιππολύτω* και *Άρτεμις Σαρωνία*.

ΙΝΑΧΟΣ ΚΑΙ ΙΝΑΧΙΔΕΣ

ΙΝΑΧΟΣ

Ο Ίναχος, που έδωσε το όνομά του στον ποταμό του Άργους και που η φήμη του σαν γενάρχη των Αργείων φάνηκε τόσο μεγάλη, ώστε για πολλούς αιώνες ύστερα τρανούς ήρωες του τόπου, σαν τον Περσέα και τον Αγαμέμνονα, να τους λένε «Ιναχίδες», ήταν γιος του Ωκεανού και της Τηθύος. Σε καιρούς που οι άνθρωποι, μετά τον κατακλυσμό, ζούσαν πάνω στα ψηλά βουνά, αυτός πρώτος μάζεψε τους Αργείους κοντά του, καθάρισε τον αργολικό κάμπο από τα λιμνάζοντα νερά,

βρήκε μια πηγή και με τα νερά της χάραξε το ποτάμι που από τότε το είπαν με το όνομά του. Ο Ίναχος πήρε γυναίκα τη Μελία, μια από τις Ωκεανίδες, και μαζί της απέκτησε παιδιά, που τα ονόματά τους είναι ως τα σήμερα στα στόματα του κόσμου. Γιος του Ίναχου ήταν ο Φορωνέας, πρώτος θνητός βασιλιάς πάνω στη γη, με την άδεια του ίδιου του Δία, που ως τότε ήταν βασιλιάς και των θεών και των ανθρώπων. Άλλος γιος του Ίναχου ήταν ο Αιγιαλέας, που έδωσε το όνομά του σε μια περιοχή της Πελοποννήσου. Ο Φηγέας, ο Πελασγός και ο Άργος ήταν για πολλούς

επίσης παιδιά του Ίναχου, ακόμα και τη Μυκίνη, την επώνυμη ηρώδα των Μυκητών, την πίστευαν για κόρη του. Όμως από όλα τα παιδιά του Ίναχου πιο ξακουσμένη ήταν η Ίω, που με την ομορφιά της πλάνευσε και τον Δία (σ. 167 κ.ε.).

Όταν ο Ποσειδώνας και η Ήρα μάλωναν για το ποιος θα έχει στην εξουσία του το Άργος, ο Ίναχος μαζί με δυο άλλους ποταμούς, τον Κηφισό και τον Αστερίωνα, ορίστηκε κριτής για να λύσει τη διαφορά, και έβγαλε κρίση ευνοϊκή για την Ήρα. Τότε ο Ποσειδώνας οργίστηκε πολύ και εκδικήθηκε, με το να κάνει τον Ίνάχο, όπως και τα άλλα δυο ποτάμια, να ξεραίνονται το κολοκάρι. Άλλοι όμως έλεγαν ότι τον Ίναχο τον ξέφρανε ο Δίας με τον κεραυνό του, γιατί, όταν ο θεός του Ολύμπου του άρπαξε την κόρη του, την Ίω, αυτός τον καταδίωκε με βρισιές και με κατάρες. Πάνω σ' αυτό άλλοι έλεγαν ότι ο Δίας έστειλε στον Ίναχο μια από τις Ερινύες, την Τισιφώνη, που τον έσπρωξε να πάσει στον ποταμό, τον Αλιάκμονα, αυτόν που από τότε άλλαξε όνομα και έγινε Ίναχος. Και σύμφωνα με αυτή την ιστορία από τότε στον ποταμό φυτρώνει ένα χόρτο, η «κώνουρα», που οι γυναίκες το μεταχειρίζονται για την καθαριότητά τους, και ακόμα υπάρχει μια πέτρα, που, άμα την κρατάς και δώσεις όρκο ψευτικό, γίνεται μαύρη.

Ο Ίναχος, σαν έχασε την κόρη του, την Ίω, έστειλε τον Κύρνο, από τα πρώτα παλικάρια του, για να τη βρει και να τη φέρει πίσω. Και του έδωσε εντολή να μην ξαναγυρίσει στο Άργος αν δεν πετύχει να φέρει μαζί του την Ίω. Ο Κύρνος περιπλανήθηκε για πολύ καιρό σε πολλούς τόπους, δεν βρήκε την κόρη πουθενά, απογοητεύτηκε, και τότε, μην έχοντας άλλο να κάνει, αποφάσισε να εγκατασταθεί στα μέρη της Καρίας, στη Χερρόνησο· εκεί έχτισε πόλη που πήρε το όνομά του, και έζησε τιμημένος βασιλιάς ανάμεσα στους δικούς του.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Στο μύθο του Ίναχου, διατυπωμένο με πρότυπο κάποια υδατογονική θεογονία (που θα φανεί στη συνέχεια και στο μύθο του Δαναού και του Αίγυπτου), έχει βρει την έκφρασή του το πιο μακρινό παρελθόν του Άργους. Για πληθυσμούς που κρατούσαν πριν από τη δωρική εξάπλωση, λογικό ήταν να πιστεύουν τον εαυτό τους για αυτόχθονες και να βλέπουν το γενάρχη τους στον τοπικό ποταμό. Ο ποταμός, που ορίζει την περιοχή, την καθαρίζει και συντηρεί με τα νερά του φυτά, ζώα και ανθρώπους, σαν οικολογική προύπθεση, αναγνωρίζεται πατέρα όλων. Σε μια επιτόπια Γένεση ο Ίναχος θα πρέπει αρχικά να ήταν νοητός σαν τον κοσμογονικό Ωκεανό. Γι' αυτό και ο ρόλος του κριτή, που του αποδίδουν στη διαφορά της Ήρας με τον Ποσειδώνα, ταυριάζει στον Ίναχο πιο πολύ απ' όσο στο γιο του, τον Φορωνέα: Ο ποταμός είναι αυτός που ορίζει και «χωρίζει», που δικάζει και «δικάζει» μια χώρα. Η επικράτηση της Ήρας στο Άργος, όπως και η επικράτηση της Αθηνάς στην Αθήνα και της Αφροδίτης στην Κόρινθο, εις βάρος πάντα του Ποσειδώνα, υποδηλώνουν πανίσχυρες κατά τόπους γεωκρατικές αντιλήψεις, διατυπωμένες

σε μητριαρχικά πρότυπα, που επικαλύπτουν την πατριαρχική σημασία του τοπικού ποταμού. Ο χαμένος, σε κάθε περίπτωση, στην αρχική μορφή του μύθου, δεν είναι ο πανελλήνιος Ποσειδώνας, αλλά ο τοπικός ποταμός, ο ίδιος ο Ίναχος και κάθε ποτάμι με ανάλογη σημασία. Στο μύθο του Ίναχου βλέπουμε προσαρτημένες και ορισμένες αιτιολογίες σχετικές με φυτά και πετρώματα, ακόμα και με πολιτείες, που οι κάτοικοί τους ζητούσαν τη ρίζα τους στο Άργος.

ΦΟΡΩΝΕΑΣ

Σύμφωνα με την αργεία παράδοση ο Φορωνέας, ο γιος του ποταμού Ίναχου και της νύμφης Μελίας, ήταν ο πρώτος άνθρωπος πάνω στη γη αυτή. Ως γυναίκα του αναφέρεται η Τελεσιδική (ή Πειθώ). Το ζευγάρι των πρωτόπλαστων πρέπει να απόκτησε πλήθος απογόνους. Για χάρη τους ο Φορωνέας κατεβάζει τη φωτιά από τον ουρανό, το δίχως άλλο με τη συγκατάθεση του Δία, και τους μαθαίνει να τη χρησιμοποιούν, για να μπορούν να πορεύονται στη ζωή. Αναφέρεται ακόμα από άλλες πηγές πως, όταν η Ήρα και ο Ποσειδώνας μάλωναν ποιος θα γίνει κύριος του Άργους, ήταν ο Φορωνέας και όχι ο Ίναχος που ορίστηκε κριτής με τον Κηφισό και τον Αστερίωνα – ονόματα θεοποιημένων ποταμών – και έδωσε τη νίκη στη θεά· έπειτα, πρώτος αυτός, ίδρυσε τη λατρεία της στο Άργος. Η κατακύρωση του Άργους στην Ήρα προκαλεί την οργή του Ποσειδώνα, που για τιμωρία στερεώνει τα ποτάμια της αργείας γης. Από τότε το Άργος γίνεται *πολυδίμιον*.

Στα παλιά εκείνα χρόνια δεν είχαν ακόμα χτιστεί πολιτείες· οι άνθρωποι περνούσαν τη ζωή τους στα δάση και στις ερημιές, καθένας για τον εαυτό του, μιλούσαν όμως όλοι την ίδια γλώσσα και ήταν ο Δίας που τους κυβερνούσε από τον Όλυμπο. Το κακό ήταν πως, έτσι σκορπισμένοι και απομονωμένοι που ζούσαν, κινδύνευαν να αφανιστούν από τα άγρια θηρία, γι' αυτό ο Φορωνέας αποφασίζει να τους συγκεντρώσει στο Άργος· επειδή όμως έχουν στο μεταξύ πληθύνει και δεν χωρούν πια σ' έναν μόνο συνοικισμό, ο Ερμής τους σκορπίζει πάνω στη γη, ώστε να σχηματιστούν πολλές πολιτείες· αποφασίζει ακόμα, από λόγους που δεν ξέρουμε, να δώσει σε κάθε πολιτεία και άλλη γλώσσα. Τώρα όμως οι άνθρωποι αρχίζουν τα μαλώματα μεταξύ τους, πρώτα πρώτα μέσα στην ίδια πολιτεία, ο ένας γείτονας με τον άλλον. Είναι και ανάμεσα στις πολιτείες που γεννιούνται τώρα διχόνοιες για τις βοσκές, για τα χωράφια, για τα σύνορα. Το κακό μεγαλώνει με την πολυγλωσσία, που οδηγεί στην ασυνεννοησία. Όταν τα μαλώματα και οι αδικίες πληθαίνουν, ο Δίας αποστρέφει το πρόσωπό του από τη γη, δεν θέλει πια να κυβερνά τους ανθρώπους και παραδίδει την εξουσία σ' ένα θνητό, τον Φορωνέα. Στην εκλογή αυτή φαίνεται πως σημαντικό ρόλο έπαιξε η Ήρα, που είχε λόγους, όπως είδαμε, να συμπαθεί τον ήρωα.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Ίναχος
Απολλοδώρος 2, 1 κ.ε.
Διόδωρος 5, 60, 4.
Παυσανίας 2, 15, 4–5.
Σχόλια στον Ευριπίδη,
Ορέστης 932.
Φορωνέας
Φορωνίς EGF σ. 210–211,
αποσπ. 1–5.
Ακουσίλαος FGtHist 2 F 23a.
Πλάτων, Τιμαίος 22 A.
Απολλοδώρος 2, 1, 1.
Πάπυροι Οξυρύγχου 20, 2260,
στ. 1, 3 κ.ε. και 10, 1241, στ. 1
24 κ.ε. και 10,
στ. IV, 3 κ.ε.
Παυσανίας 2, 15, 5 και 2, 19, 5
Κλήμης ο Αλεξανδρεύς,
Στρωματείς 1, 21.
Ευσέβιος, Ευαγγελική
προπαρασκευή 10, 10, 448.
Τατιανός, Προς Έλληνας 150
Γεώργιος Σύγκελος 119, 15.
Τζέτζης, Σχόλια στον
Λυκάφωνα 177.
Σχόλια στον Σοφοκλή,
Ηλέκτρα 4.
Σχόλια στον Ευριπίδη,
Ορέστης 932 και 1246.
Σχόλια στον Στάτιο,
Θηβαΐδα 1, 252.
Υγίνος 143 και 225 και 274.
Κασσιόδωρος 12, 213.

Έτσι ο Φορωνέας γίνεται ο πρώτος βασιλιάς του κόσμου. Για να αποκαταστήσει, όσο γινόταν, την αρμονία και τη δικαιοσύνη που επικρατούσε στα παλιά χρόνια, υποχρεώνεται να συντάξει νόμους και να ιδρύσει τα πρώτα δικαστήρια. Και κάτι άλλο: ως την ώρα εκείνη όπλα δεν υπήρχαν, ή, αν υπήρχαν, ήταν πρωτόγονα. Αναφέρεται για τον Άπη, το γιο του Φορωνέα, πως πρώτος αυτός οδήγησε το στρατό του οπλισμένο με ξύλα και δέρματα. Όταν η κατάσταση χειροτερεύει, ο Φορωνέας αναγκάζεται να επινοήσει όπλα πιο φονικά. Τα πρώτα δείγματά τους τα αφιερώνει στο ναό της Ήρας. Για το θάνατο του Φορωνέα δεν υπάρχει καμιά μαρτυρία, πρέπει όμως να πέθανε σε πολύ βαθιά γεράματα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ο Φορωνέας ήταν αρχικά τιρύνθιος ήρωας, γρήγορα όμως ο μύθος του παραμερίστηκε από άλλες αργολικές παραδόσεις και μισοξεχάστηκε. Για τον ήρωα μιλούσε το έπος «Φορωνίδας», που χάθηκε. Από αυτό αντλούν άμεσα οι λογογράφοι Ακουσίλαος και Ελλάνικος και έμμεσα όλοι οι μεταγενέστεροι. Στην προσπάθειά μας να ανασυνθέσουμε το μύθο, αναγκαστήκαμε κάπου κάπου να τον συμπληρώσουμε με λεπτομέρειες αμάρτυρες, ώστε να αποκατασταθεί ο πιθανός ειρμός της διήγησής.

Την τιμή ότι παρουσίασαν τον πρώτο άνθρωπο της γης, όπως η Αργολίδα, την διεκδικούσαν και άλλες ελληνικές περιοχές. (Βλ. τόμ. 2, Ανθρωπογονία). Ο ποιητής της «Φορωνίδας», περιγράφοντας την κατάσταση που επικρατούσε πριν από τη βασιλεία του Φορωνέα, είναι βέβαιο ότι την παρουσίαζε ως έναν αγνό, ευτυχισμένο κόσμο, όπου οι άνθρωποι ζούσαν χωρίς μαλώματα και πολέμους και μιλούσαν μία μόνο γλώσσα όλοι, όπως στον ιουδαϊκό μύθο (Παλαιά Διαθήκη, Γένεση 11, 1): *Καί ἦν πᾶσα ἡ γῆ χειλος ἓν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι.* Άλλα στοιχεία του γήινου αυτού Παραδείσου, που μπορεί να θεωρηθεί βέβαιο πως έδινε η «Φορωνίδας», π.χ. μακροβιότητα, εύκρατο κλίμα, ευφορία καρπών, δεν μας αναφέρουν οι πηγές. Οπωσδήποτε, την εικόνα του μας την ολοκληρώνει η πληροφορία ότι ήταν ο μεγάλος Δίας που κυβερνούσε τους ανθρώπους από τον ουρανό.

Κάποτε όμως ο Φορωνέας παίρνει την απόφαση να συνοικίσει τους απογόνους του και ο Ερμής να τους σκορπίσει πάνω στη γη. Υποθέτουμε – γιατί οι πηγές στο σημείο αυτό σιωπούν – ότι η απόφαση του συνοικισμού πάρθηκε όταν το ανθρώπινο γένος, άσπλο και διασκορπισμένο στις ερημιές, ήταν φόβος να αφανιστεί από τα θηρία. Το θέμα αυτό το βρίσκουμε στο μύθο του Πρωταγόρα (Πλάτων, Πρωταγόρας 322 Β), που δεν αποκλείεται να το είχε δανειστεί από τη «Φορωνίδα». Οπωσδήποτε, ούτε ο Ερμής ούτε ο Φορωνέας είχαν προβλέψει τις συνέπειες της πρωτοβουλίας τους.

Με το συνοικισμό και τη διασπορά αρχίζουν καινούρια βάσανα. Τον πόλεμο ανάμεσα στους ανθρώπους και τα θηρία θα τον αντικαταστήσουν τώρα οι πόλεμοι των ανθρώπων μεταξύ τους. Ακολουθεί το ανακάτωμα των γλωσσών και εδώ οι πηγές δεν μας βοηθούν να διαπιστώσουμε το λόγο του ανακατώματος. Αν ο Ερμής το έκανε αυτό για τιμωρία, επειδή είχαν αρχίσει κιόλας οι διχόνοιες, τότε η ομοιότητα με το μύθο της Βαβέλ στην

Παλαιά Διαθήκη (Γένεση 11, 9) είναι μεγάλη: και εκεί, όταν οι άνθρωποι, που ως τότε ήταν ομόγλωσσοι, θέλησαν με τον πύργο που έχτιζαν να φτάσουν στον ουρανό, ο Κύριος, για να τους τιμωρήσει, *συνέχεε τὰ χεῖλη πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐκείθεν διέσπειρεν αὐτούς Κύριος ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.* Οπωσδήποτε, όπως στον ιουδαϊκό μύθο, έτσι και στο αργολικό έπος η διάσπαση της γλώσσας θα συνδεόταν κατά κάποιον τρόπο με τη διασπορά.

Συνηθίζουν να χαρακτηρίζουν τον Φορωνέα ως φρέα του ανθρώπινου πολιτισμού, και πολύ σωστά, αφού αυτός πρώτος εισάγει τη λατρεία των θεών, ιδιαίτερα της Ήρας, και διδάσκει στους ανθρώπους τη χρήση της φωτιάς, ενώ, κατά την επικρατέστερη παράδοση, ήταν ο Προμηθέας που πρόσφερε την υπηρεσία αυτή στον άνθρωπο, παρά τη θέληση μάλιστα του Δία (βλ. τόμ. 2, Προμηθέας). Ότι όμως άλλο χαρίζει ο ήρωας αυτός στους ανθρώπους, τους νόμους, τα δικαστήρια και τα όπλα, δεν συμβάλλουν στον πολιτισμό: είναι μόνο μέτρα ανάγκης, για να μπορέσουν να λείψουν, όσο γινόταν, τα κακά που προκάλεσε ο συνοικισμός, η διασπορά και η σύγχυση των γλωσσών. Το νόημα του παλιού μύθου δεν ήταν να δείξει την πρόοδο του ανθρώπου από τον θηριώδη στον πολιτισμένο βίο, όπως προβάλλει στο μύθο του Πρωταγόρα και στις θεωρίες του Κριτία (Vorsokr. Β 25). Ακριβώς το αντίθετο: σκοπός του ήταν να τονίσει την πτώση του ανθρώπου από έναν, ως είναι και γήινο, Παράδεισο. Ήταν λοιπόν μήνυμα απαισιοδοξίας για την εξέλιξη του ανθρώπου ανάλογο με το μήνυμα του Ησιόδου (Έργα και Ημέρες 109 κ.ε.), που έδειξε πως από το χρυσό γένος, όταν οι άνθρωποι ζούσαν ακόμα πολύχρονοι, χωρίς μόχθους και γεράματα, κατάντησαν στο βασανισμένο σιδερένιο γένος της σύγχρονης εποχής, που δεν τιμά το καλό και το δίκαιο.

Στον προεκτικό μελετητή του μύθου υμνείται μια πρόσθετη απορία: Δεν ξέρει πώς να συμβιβάσει τις μαρτυρίες ότι ο Φορωνέας είναι ο πρώτος άνθρωπος της γης και μαζί ο πρώτος βασιλιάς. Ένας βασιλιάς χρειάζεται βέβαια υπηκόους. Και ο μύθος άλλωστε του συνοικισμού και της διασποράς, που χρονικά τοποθετείται πριν από τη βασιλεία του Φορωνέα, προϋποθέτει μεγάλη αύξηση του πληθυσμού. Ανάμεσα λοιπόν στη γέννηση του ήρωα και στην ανακήρυξη του ως βασιλιά πρέπει να έχουν περάσει αρκετοί αιώνες. – Είναι βέβαια πολύ από έναν αρχαϊκό μύθο να γυρεύουμε λογική συνέπεια. Αν όμως υποθέσουμε πως ο επικός της «Φορωνίδας» πρόσεξε τη δυσκολία αυτή, θα του ήταν εύκολο να τη λύσει χαρίζοντας στον ήρωά του τη ζωή του Μαθουσαάλα, ώστε να προφτάσει να δει τους απογόνους του να απλώνουν σε όλη τη γη. Μακραινώνι άλλωστε ήταν και οι άνθρωποι του χρυσού γένους του Ησιόδου.

Στο τέλος αξίζει να τονιστεί ότι στην ιστορία του Φορωνέα βρίσκουμε τον μοναδικό μύθο των αρχαίων Ελλήνων που ζητεί να εξηγήσει την παρουσία τώων γλωσσών πάνω στη γη. Θα θέλαμε μόνο να έχουμε περισσότερα μαρτυρημένα στοιχεία για να μπορούμε να τον μελετήσουμε καλύτερα.

ΑΠΙΣ, ΛΥΡΚΟΣ, ΝΙΟΒΗ

Παιδιά του Φορωνέα ήταν ο Άπης, ο Λύρκος και η Νιόβη, η πρώτη θνητή γυναίκα που ζευγαρώθηκε με τον Δία και γέννησε τον Άργο, αν βέβαια ο

Άργος δεν ήταν γιος του Ίναχου, επομένως θείος της Νιόβης. Και για τον Πελασγό, που αναφέρεται ως γιος του Ίναχου, άλλοι πίστευαν πως ήταν και αυτός ακόμα γιος του Φορωνέα. Για τον Άπην, που διαδέχτηκε τον πατέρα του στην εξουσία και που έδωσε το όνομά του σ' ολόκληρη την Πελοπόννησο – ονομασμένη Απία, προτού την πουν με το όνομα του Πέλοπα – έλεγαν πως δεν άφησε απογόνους, πως κυβέρνησε τυραννικά, γι' αυτό και δολοφονήθηκε από τον Θελξίωνα και τον Τελχίνο, και πως μετά το θάνατό του λατρεύτηκε σαν θεός με το όνομα Σάρ-απης. Για τον βίαιο θάνατό του έλεγαν ακόμα πως αργότερα πήρε εκδίκηση από τους δολοφόνους του ο Άργος, ο γιος της αδελφής του.

Για τον άλλο γιο του Φορωνέα, τον Λύρκο, έλεγαν μια ιστορία όμοια με εκείνη του Κύρνου. Ότι δηλαδή ο παππούς του ο Ίναχος, όταν χάθηκε η Ιώ, τον έστειλε να την αναζητήσει παντού και να τη φέρει πίσω. Και αυτός, όπως και ο Κύρνος, αφού απόκαμε να περιπλανιέται από χώρα σε χώρα, καθώς δεν τολμούσε να γυρίσει στο Άργος άπρακτος, εγκαταστάθηκε στην Καΐνο, όπου η Ειλβίη, η κόρη του βασιλιά Αιγιαλού, τον αγάπησε και τον ζήτησε για άντρα της. Ο Αιγιαλός έδωσε στον Λύρκο μαζί με την κόρη του και το μισό του βασίλειο. Πέρασαν χρόνια και ο Λύρκος δεν απόκτησε παιδιά από την Ειλβίη γι' αυτό και πήγε στα Δίδυμα να ρωτήσει το τοπικό μαντείο του Απόλλωνα. Εκεί πήρε χρησμό πως άμα κοιμόταν με τη γυναίκα που θα τον συναντούσε επιστρέφοντας στην Καΐνο, θα αποκτούσε παιδιά. Προτού φτάσει στο σπίτι του ο Λύρκος, πέρασε από τη Βαβυσσό και φιλοξενήθηκε από τον Στάφυλο, το γιο του Διονύσου. Αυτός τον μέθυσε και τη νύχτα τον έβαλε να πλαγιάσει με την κόρη του, την Ημιθέα. Έτσι ο Λύρκος, άθελά του, έγινε από μια ξένη πατέρα του Βασιλίου, που αργότερα τον διαδέχτηκε στην Καΐνο.

Άργος

Στο Άργος, αφού ο Λύρκος δεν ξαναγύρισε και ο Άπης πέθανε χωρίς απογόνους, έγινε βασιλιάς ο Άργος, ο γιος της αδελφής τους, της Νιόβης. Αυτός έδωσε το όνομά του στην πόλη Άργος, που σε πολύ μακρινούς καιρούς σήμαινε και ολόκληρη την Ελλάδα. Ο Άργος πήρε γυναίκα την Ευάδνη, κόρη του Στρυμόνα, και απόκτησε γιους τον Έκβασο, τον Πείρασο ή Πείρανθο ή Πείραντα ή Πειρήνα, τον Επίδαυρο, την Τίρυνθα και τον Κρίασο. Ο Έκβασος απόκτησε γιο τον Αγήνορα και αυτός τον Άργο τον Πανόπτη. Γι' αυτόν τον Άργο έλεγαν πως είχε μάτια σ' όλο του το σώμα και πως η δύναμή του ήταν τόση, που μόρρεσε να εξοντώσει τον ταύρο – το φόβο και τον τρόμο της Αρκαδίας – ακόμα και τον Σάτυρο, που άρπαζε τα ζωντανά των ανθρώπων, και τέλος την κόρη του Τάρταρου και της Γης, την Έχιδνα, που κατασπά-

ραζε τους περαστικούς. Αυτή την πέτυχε στον ύπνο και την ξέκανε.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Οι επώνυμοι ήρωες Άργος, Μυκίνη, Επίδαυρος, Αιγιαλεύς, στην άμεση ή έμμεση σύνδεσή τους με τον Φορωνέα, τον πρώτο άνθρωπο, ή τον Ίναχο, το θεό δημιουργό του Άργους, σημαδεύουν την τάση, από τις επιδόσεις παραδόσεις και από τις διασυνδέσεις ανάμεσα στις πόλεις της Αργολίδας, να βρεθούν προσβάσεις προς τη γενική προϊστορία. Και τη σύνδεση του Πελασγού την κατανοούμε από την προσπάθεια να ερμηνευτεί μέσα στην τοπική Γένεση το προελληνικό παρελθόν. Όσο για ήρωες σαν τον Κύρνο και τον Λύρκο, με τις περιπλανήσεις και τις ποικιστικές δραστηριότητές τους στην περιοχή της Καρίας, δείχνουν πως οι Έλληνες της περιοχής εκείνης ήξεραν ότι κρατούσαν από την προδωρική Αργολίδα.

Η ομοιότητα στο όνομα και οι προσθήκες στο μύθο της Ιώς έκαναν να ταυτιστεί ο Άπης του Άργους με τον Άπην της Αιγύπτου. Πλάστηκε μάλιστα εκ των υστέρων και μύθος για μετάβαση του Άπην από το Άργος στην Αίγυπτο, για την ίδρυση της Μέμφιδας από αυτόν και για τη σχετική θεοποίησή του. Η παρετυμολογική σχέση Άπης - άπαις ήταν εύρημα για τα μεγάλα κενά στην ιστορία των δυναστειών του Άργους. Η ιστορία του Λύρκου με τον Στάφυλο μας οδηγεί στην περιπέτεια του Ωριώνα με τον Οινόπωνα στη Χίο. Το να είναι ο «πανόπτης» Άργος άλλος από τον επώνυμο του Άργους, γιο του Ίναχου ή της κόρης του, δεν είναι πολύ πιθανό, αν μάλιστα σκεφτούμε ότι στον «πανόπτη» αποδίδουν και την εκδίκηση για το φόνο του Άπην για τον άκληρο ηγεμόνα είναι φυσικό να παίρνει εκδίκηση ο γιος της αδελφής του, που γίνεται και διάδοχός του, όχι ένας ήρωας από τέταρτη γενιά. Και στον επώνυμο ήρωα, όχι σ' ένα τέρας, ταιριάζουν τα ανδραγαθήματα που του έχουν προσγράψει. Από αυτά η εξόντωση του ταύρου της Αρκαδίας είναι ίσως το πρότυπο για την εξόντωση του ταύρου του Μαραθώνα από τον Θηρέα, ενώ ο τρόπος που ο Άργος σκοτώνει την Έχιδνα, μας θυμίζει τον άθλο του Περοέα με τη Μέδουσα.

ΙΩ ΚΑΙ ΕΠΑΦΟΣ

Η Ιώ ήταν κόρη του Ίναχου και της Μελίας ή της Αργείας. Για μερικούς ήταν κόρη του Πείρασου ή Πείρανθου ή Πείραντα ή Πειρήνα και για άλλους του Ίασου, που ήταν γιος του Άργου και της Ισμήνης, της κόρης του Ασωπού. Η Ιώ ήταν ιέρεια της Ήρας, όταν ο Δίας την πόθησε και κατάφερε να την κάνει δική του. Όμως η Ήρα τους έπιασε μαζί, και τότε ο Δίας, απλώνοντας το χέρι πάνω στο κεφάλι της κοπέλας, τη μεταμόρφωσε σε αγελάδα και ορκίστηκε στη ζηλότυπη σύντροφό του πως δεν θα ξαναπήγαινε μαζί της. Αλλά η Ήρα δεν αρκέστηκε σ' αυτό: ζήτησε και πήρε την Ιώ και την παρέδωσε στον Άργο τον «πανόπτη», που είχε μάτια σ' όλο του το σώμα, και αυτός την έδεσε σε μια ελιά στο άλσος των Μυκητών και δεν την άφησε ούτε στιγμή από τα μάτια του. Και λένε πως από το μουκάσιμά της είπαν

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Άπης, Λύρκος, Νιόβη, Άργος
Απολλόδωρος 2, 1 κ.ε.
Παρθένης, Ερωτικά Ποιήματα
Τζέτζης, Σχόλια στον
Λυκόφωνα 177.

90. Μόλις ο Δίας παρέδωσε στην Ήρα την Ιώ μεταμορφωμένη σε αγελάδα, η θεά την εμπιστεύθηκε στη φύλαξη του Άργου του Πανόπτη, μάτια γεμάτου σ' όλο του το σώμα. Αυτός την έδεσε σε δέντρο και τη φρουρούσε άγρυπνος μέρα και νύχτα. Ο Δίας όμως για να την ελευθερώσει, έστειλε τον Ερμή να σκοτώσει τον Άργο. Εδώ εικονίζεται η σκηνή του φόνου στο Άργος, στο Ιερό της Ήρας, που δηλώνεται με το θωμό και τον κίονα του ναού. Ο Ερμής κατευθύνεται απειλητικός προς τον Άργο και εκείνος φεύγει περίτρωμος τείνοντας ικετευτικά το χέρι του προς το θεό, κραδαινοντας όμως ταυτόχρονα και το ρόπαλο. Να φύγει τρέχει και η αγελαδόμορφη Ιώ. Σε μεταγενέστερα έργα, ίσως επηρεασμένα από την τραγωδία, η Ιώ ανακτά σταδιακά την ανθρώπινη μορφή της. Μάρτυρες της σκηνής είναι η ιέρεια της Ήρας με ακήπτρο και το κλειδί του ναού στα χέρια, και οι γονείς της Ιώς, ο Ίναχος και η Μελία ή Αργεία.

(Ερυθρόμορφη υδρία. Γύρω στο 460 π.Χ. Βοστώνη, Museum of Fine Arts).

εκείνο τον τόπο Μυκήνες. Άλλοι πάλι έλεγαν πως η Ιώ μεταμορφώθηκε όχι από τον Δία μα από την ίδια την Ήρα και πως το σώμα της πήρε τρία χρώματα: λευκό, του ρόδου ή βιολετί και μαύρο ή πως το δέρμα της άλλαζε και γινόταν μια λευκό, μια ρόδινο και μια μαύρο. Ύστερα από τούτο ο Δίας έστειλε τον Ερμή να κλέψει την Ιώ, και αυτός τα κατάφερε, αφού αποκοίμισε τον Άργο, παίζοντάς του με τη σύριγγα, ή αφού του έριξε ένα βράχο και τον σκότωσε, γι' αυτό και, έλεγαν, ο Ερμής πήρε το επίθετο Άργειφόνης, δηλαδή φονιάς του Άργου. Τότε και η Ήρα έστειλε στην Ιώ μια βοιδόμορφη, που την έκανε να τρέχει μανιασμένη από τόπο σε τόπο και να μη βρίσκει γιατρεία. Πέρασε το Ιόνιο πέλαγος – που από τότε το είπαν έτσι, για το πέραςμα της αγαπημένης του πιο μεγάλου θεού – πορεύτηκε στην Ιλλυρία, ανέβηκε στον Αίνο, κατέβηκε στ' ακρογιάλια της Θράκης και πέρασε τον Βόσπορο, που και αυτόν τον είπαν έτσι από το πέραςμα της βοιδόμορφης ηρώιδας, πάτησε την ασιατική γη, έφτασε στην Κριμαία και στη Σκυθία, περιπλανήθηκε σε πάρα πολλούς τόπους στην Ευρώπη και στην Ασία, και μόνο σαν έφτασε στην Αίγυπτο, ξαναβρήκε την πρώτη, την ανθρώπινη μορφή της, και μπόρεσε να γεννήσει το γιο της, τον Έπαφο, από την επαφή της με τον Δία. Υπήρχε και άλλη παράδοση, που έλεγε πως η Ιώ γέννησε το γιο της στην Εύβοια μέσα σε μια σπηλιά. Όπως και να έγιναν τα πράγματα, η Ήρα δεν άφησε ήσυχη την Ιώ ούτε και τότε, μα έβαλε τους Κουρήτες να κλέψουν το μωρό. Και βέβαια ο Δίας, σαν έμαθε το κακό, σκότωσε αμέσως τους Κουρήτες, όμως το παιδί δεν βρέθηκε, και η δύστυχη η μάνα άρχισε πάλι να

τρέχει από τόπο σε τόπο, αναζητώντας το σπλάχνο της. Τέλος το βρήκε στη Συρία, όπου το ανέτρεφε η γυναίκα του βασιλιά της Βυβλίδας. Ξαναγύρισε ευτυχισμένη στην Αίγυπτο, όπου πήρε άντρα τον Τηλέγονο, βασιλιά των Αιγυπτίων: εκεί τη λάτρευαν σαν θεά και την είπαν Ίσιδα. Ο γιος της ο Έπαφος έγινε βασιλιάς στην Αίγυπτο, πήρε γυναίκα την κόρη του Νείλου, τη Μέμφιδα, έχτισε πόλη με το όνομά της και απόκτησε κόρη τη Λιβύη, που από το ζευγάριμά της με τον Ποσειδώνα γεννήθηκαν οι δίδυμοι Αγήνωρ και Βήλος. Του Βήλου γιος και του Αιγυπτίου αδελφός ήταν ο Δαναός, που, αφού κυβέρνησε έναν καιρό τη Λιβύη, ήρθε με τις κόρες του στο Άργος και συνέχισε τη δυναστεία που κρατούσε από την Ιώ και από τον πατέρα της, τον Ίναχο.

Πρώτη παραλλαγή. Στο Άργος ήταν βασιλιάς ο Ίναχος, ο θεός του ποταμού που τα νερά του κατέβαιναν από τη μακρινή Πίνδο – ως εκεί πάνω έφτανε κάποτε η επικράτεια του. Ο Ίναχος είχε μια κόρη όμορφη, την Ιώ. Αυτή την αγάπησε ο Δίας και μια μέρα ήρθε μαζί με τον Ερμή στο Άργος για να τη συναντήσει. Όση ώρα ο Δίας χαιρόταν με την αγαπημένη του, ο Ερμής με το λόγο του κρατούσε κρεμασμένους από τα χείλη του το βασιλιά και το λαό του τόπου. Ακόμα και ο Γλόυτος πρόσφερε τη σύμπραξη του για να γίνει με τον πιο όμορφο τρόπο η επιθυμία του μεγάλου θεού: Τότε ήταν που τα νερά του Ίναχου φύσκωσαν όσο ποτέ, ξεχειλίσαν, πότισαν πλούσια τον αργολικό κάμπο, που έφερε εκατό φορές πότερο καρπό: τα κελάρια γέμισαν όλα και το τραπέζι του καθενός ήταν παραφορτωμένο με όλα τα καλά του κόσμου. Όμως η Ήρα, η κυρά του τό-

που, το πήρε πολύ βαριά, θύμωσε με τα κατώματα του άπιστου άντρα της και μήνυσε με την Ίριδα στους ανεπιθύμητους επισκέπτες να τσακιστούν και να φύγουν από το Άργος· ύστερα εκείνη έκανε να λείψει το νερό από τη χώρα, ο ίδιος ο Ίναχος ξεράθηκε, αράχνιασαν τα κελάρια, με τις πλούσιες σοδειές, η Ιώ μεταμορφώθηκε σε αγελάδα και ένας φύλακας με μάτι άγρυννο καθόταν πλάι της και έπαιζε τη φλογέρα του, που την άκουαν οι ντόπιοι και τους ερχόταν η θύμηση από τον παλιό καλό καιρό. Τότε ο Δίας από λύπη για την Ιώ έστειλε τον Ερμή, που σκότωσε το φύλακά της και την ελευθέρωσε.

Δεύτερη παραλλαγή. Μια φορά η Ιώ, κορίτσι ακόμα, προτού γνωρίσει τον έρωτα, όπως κοιμόταν, άκουσε μέσα στ' όνειρό της μια φωνή που της έλεγε πως ο Δίας την είχε αγαπήσει και πως έπρεπε να μην αποक्रούσει την αγάπη του, μα να βγει στο βαθύ λιβάδι της Λέρνας για να τη δει το μάτι του θεού και να χαρεί από την ομορφιά της. Η Ιώ δεν έδωσε σημασία, όμως το όνειρο ερχόταν ξανά και ξανά κάθε βράδυ στον ύπνο της. Στο τέλος η κοπέλα αποφάσισε και το είπε στον πατέρα της. Ο Ίναχος έστειλε ανθρώπους στους Δελφούς και στη Δωδώνη για να πάρει χρησμούς και να ενεργήσει σύμφωνα με το θέλημα του θεού. Οι χρησμοί που ήρθαν, έλεγαν πράγματα αζεδιάλυτα. Ξαναρωτήθηκαν τα μαντεία, που στο τέλος είπαν στον Ίναχο πως αν δεν θέλει να του κάμει το σπίτι ο Δίας με τον κεραυνό του, να διώξει αμέσως το κορίτσι του από το σπίτι και από τη χώρα. Με βαριά καρδιά ο πατέρας αναγκάστηκε να κλείσει την πόρτα στο παιδί του. Και τότε η Ιώ ένωσε τη μορφή της να αλλάζει, να γίνεται αγελάδα, και όχι μόνο στη μορφή αλλά και στις αισθήσεις της άρχισε να νιώθει σαν αγελάδα. Ένας αγροίκος βοσκός από την περιοχή, ο Άργος, άρχισε να την παρακολουθεί, ώσπου ξαφνικά κάποιος τον σκότωσε. Τότε όμως μια βοϊδόμεγα τσίμπησε την Ιώ και της έβαλε μανία που την έκανε να τρέχει αλαλιασμένη σ' ανατολή και δύση. Έφτασε ως τους Χάλυβες, που δουλεύουν το σίδηρο, ανέβηκε στον Καύκασο, όπου ήταν δεμένος ο Προμηθέας, τιμωρημένος από τον Δία, πέρασε στη χώρα όπου ζουν οι Αμαζόνες, πήγε και συνάντησε τις Γοργόνες, είδε ακόμα τους Αριμασπούς τους μονόφθαλμους, και πριν καταλήξει στη χώρα του Νείλου, για να γεννήσει το γιο της, άκουσε τις βαλανιδιές της Δωδώνης να της λένε με το θρόισμά τους πως αυτή είναι η τιμημένη σύζυγος του Δία.

Τρίτη παραλλαγή. Έμποροι από τη Φοινίκη ήρθαν μια φορά στην Αργολίδα. Η βασίλισσα η Ιώ, με τις φίλες της και με άλλες γυναίκες του Άργους, κατέβηκαν στο γιαλό να δουν το καράβι με τις πρoμάτειες και να αγοράσουν ό,τι τους άρεσε. Την ώρα όμως που οι γυναίκες περιεργάζονταν τα εμπορεύματα, οι φοινικες ναύτες τούς επιτέθηκαν, έπιασαν την Ιώ με μερικές άλλες, τις έβαλαν στο καράβι και πήγαν στην Αίγυπτο. Έτσι

η Ιώ βρέθηκε στη χώρα του Νείλου. Πάνω σ' αυτό έλεγαν ότι ο βασιλιάς της Αιγύπτου, σαν έμαθε πως είχαν γίνει τα πράγματα, έστειλε στον πατέρα της Ιώς έναν ταύρο για αποζημίωση. Όμως ο Ίναχος στο μεταξύ είχε πεθάνει, και οι απεσταλμένοι του αιγύπτιου βασιλιά πήραν τον ταύρο και τον έφεραν γύρω σ' όλη την επικράτεια, να τον δουν όλοι οι υπήκοοι του Ίναχου και να καταλάβουν πως ο βασιλιάς της Αιγύπτου είναι φίλος του Άργους.

Τέταρτη παραλλαγή. Η Ιώ ήταν ιέρεια της Ήρας στο Άργος. Μια φορά ένωσε έρωτα για κάποιον ξένο θαλασσινό και σαν έχασε την αγνότητά της, από φόβο απέναντι στους δικούς της, ακολούθησε τον ξένο στην Αίγυπτο, όπου και έγινε μητέρα.

Πέμπτη παραλλαγή. Η Ιώ ήταν ένα κορίτσι που δεν είχε γνωρίσει ακόμα τον έρωτα, όταν την άρπαξε ο Δίας και την έκανε μητέρα της Λιβύης. Ύστερα από αυτό η κόρη έφυγε και πήγε στο βουνό, το Σίλπιο, και εκεί πέθανε από τη θλίψη της. Ο πατέρας της και ο αδελφός της, για να την τιμήσουν, έχτισαν στη Συρία μια ολόκληρη πολιτεία, που την είπαν Ιώπολη, και εκεί στη μνήμη της κάθε χρόνο οι άνθρωποι χτυπούν τις πόρτες των σπιτιών τους και φωνάζουν «Ιώ, Ιώ».

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ο μύθος της Ιώς έχει έντονα λατρευτικό χαρακτήρα. Το όνομά της – αν δεν σημαίνει στα φοινικικά την όμορφη ή στα αιγυπτιακά την αγελάδα – είναι από κάποια προδωρική διάλεκτο της Αργολίδας και σημαίνει τη Σελήνη. Η Ιώ, προτού γίνει νοστή σαν ιέρεια της Ήρας, ήταν ίδια η θεά, που, σε παλαιότερη μορφή λατρείας, την τιμούσαν ως αγελάδα, και οι ιερείς της φορούσαν κατά τις τελετές προσωπεία αγελάδας, όπως οι ιέρειες της Άρτεμης στην Αρκαδία φορούσαν προσοπεία αρκούδας. Ξέρουμε καλά τον Δία-ταύρο και την Ήρα-αγελάδα, τόσο από το μύθο της Ευρώπης ή του Μινώταυρου με την Πασιφάη, όσο και από τους μύθους της Βοιωτίας, όπου υπήρχε και γιορτή για την ένωση του ταύρου με την αγελάδα. Και τα ονόματα που συνδέονται με την Ήρα και με την Ιώ, όπως Πασιφάη, Πασιθέα, Καλλιθέα, ακόμα και Ευρώπη, υποδηλώνουν τη θεά του φεγγαριού.

Με την ιδιότητα της Σελήνης η Ιώ έχει φύλακά της άγρυννο τον Άργο, που είναι γεμάτος μάτια σ' όλο του το σώμα, και δεν είναι άλλος από τον έναστρο ουρανό που παρακολουθεί τις περιπλανήσεις του φεγγαριού μέσα στον ουράνιο χώρο. Ακόμα και στον Ερμή – ιδιαίτερα οικείο στον μεταμυκηναϊκό, τον δωρικό μύθο, όταν μάλιστα πρόκειται για ποιμενικά θέματα –, στο κατόρθωμά του να κλέψει την Ιώ αναγνωρίζουμε τα ίχνη του παλιού δαιμονικού, που κατά τη φαντασία του πρωτόγονου ανθρώπου αρπάζει και εξαφανίζει το φεγγάρι, κι έτσι εξηγείται η χάση του φεγγαριού ή η έκλειψή του. Και τα τρία χρώματα στο δέρμα της αγελάδας – μόνιμα ή μεταβαλλόμενα, το λευκό, το ρόδινο, το μαύρο, ή το βιολετί στη θέση του ροδίνου, για να παρετυμολογηθεί το «ιώδες» από την Ιώ – αντιστοιχούν στις φάσεις της Σελήνης, καινούριο φεγγάρι, πανσέληνος, λειψοφεγγαριά, όπως οι φάσεις αντιστοιχούν στις τρεις

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Ιώ και Έπαφος
Αισχύλος, Προμηθέας
Δεσμώτης 561–876
και Ικέτιδες 290–326
και 531–599.
Ηρόδοτος 1, 1 και 1, 5.
Απολλόδωρος 2, 5 κ.ε.
Νόννος, Διονυσιακά 3, 261–307.
Παλαίφατος 42.
Υγίνος 145 και 149.
Σχόλια στον Όμηρο Β 103.
Πρώτη, δεύτερη, τρίτη, τέταρτη
και πέμπτη παραλλαγή
βλ. την παραπάνω τεκμηρίωση.

υποστάσεις της φεγγαροθεάς: κόρη, νύμφη, γριά. Και οι περιπλανήσεις της Ιώς σε τόπους ιστορικούς και μυθικούς ταιριάζουν με την αρχική φύση της ηρωίδας ως θεάς του φεγγαριού.

Κατά την ιστορική διαδρομή του μύθου, με την προτίμηση του ακροατή στην περιπέτεια, με την ανάγκη για διασυνδέσεις με άλλους πολύ γνωστούς μύθους, με τα έντονα γεωγραφικά και εθνογραφικά ενδιαφέροντα, ήδη από τα αρχαία χρόνια, τέλος με τις σχέσεις των Δωριέων του Άργους, που πέρασαν από τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα στην Αίγυπτο και στη Λιβύη, διευρύνθηκε ο κύκλος με τις περιπλανήσεις της Ιώς. Αυτό βοηθούσε ακόμα να βρουν την αρχή τους ορισμένες πολιτείες, που άμεσα ή έμμεσα συνδέονταν με τη μυκηναϊκή ή τη δωρική Αργολίδα, και να ετυμολογηθούν τοπωνύμια, όπως ο Βόσπορος και το Ιόνιο. Αποφασιστικό ρόλο στη διεύρυνση του κύκλου με τις περιπλανήσεις της Ιώς έπαιξε η ταύτιση της ηρωίδας με την επίσης αγελαδόμορφη Ίσιδα της Αιγύπτου, πολύ πριν από την εξάπλωση του ελληνισμού στα ελληνιστικά χρόνια, οπότε αναπτύχθηκαν νέες σχέσεις. Όμως η εκδοχή που θέλει την Ιώ να γεννά το παιδί της όχι στη χώρα του Νείλου αλλά στην Εύβοια, μέσα σε μια σπηλιά, μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο της αρχαιότερης μορφής του μύθου. Ξέρουμε καλά τις πολλαπλές σχέσεις της Εύβοιας με την Αργολίδα στο μύθο και στις τοπικές παραδόσεις.

Η μανία και οι περιπλανήσεις της αγελαδόμορφης Ιώς, όπως και των απογόνων της, των θυγατέρων του Προίτου, που και αυτές νόμιζαν τον εαυτό τους αγελάδα, ή ακόμα, αργότερα, των γυναικών του Άργους, που θεράπευσε ο Μελάμπος – σ' όλες τις περιπτώσεις συμφορά σταλμένη από την εκδικητική Ήρα – αφήνουν να διαφανούν τα οργιαστικά, εκστατικά και μαινοδικά στοιχεία από κάποια παλαιότερη μορφή λατρείας της Ήρας ή από τη λατρεία άλλων θεών, που το πανίσχυρο στο Άργος ιερατείο της Ήρας πολέμησε με φανατισμό. Για τη στάση αυτού του ιερατείου απέναντι στις άλλες λατρείες ξέρουμε πολλά από τους μύθους που μιλούν για τη διαφορά του Προίτου ή του Αναξαγόρα και του Μελάμποδα, για την αντιμαχία του Άδραστου και του Αμφιάραου και γενικά για τις δυναστικές έριδες στο Άργος. Ακόμα και στο μύθο της Ιώς, στις απειλές κατά του πατέρα της ηρωίδας, αν δεν διώξει την κόρη του, όπως και στην τελική τιμωρία του, που τον κατάντησε ξεροπόταμο, υποψιαζόμαστε τη θεοκρατία να ρίχνει βαριά τη σκιά της ακόμα και πάνω στους ηγεμόνες του τόπου.

Το ότι η δυναστεία του Δαναού έβρισκε τη ρίζα της στην Ιώ και όχι σε αρσενικό απόγονο του Ίναχου, δεν αποτελεί εξαίρεση στο μύθο του Άργους. Όταν ο γιος του Φορωνέα, ο Άπις, χάνεται «άπαις», η δυναστεία συνεχίζεται με τον Άργο, που είναι παιδί της αδελφής του, της Νιόβης. Και οι Αβαντίδες, όπως και οι άρχοντες του Ναυπλίου, αρχίζουν από τις Δαναΐδες: οι πρώτοι από την Υπερμήστρα, οι άλλοι από την Αμμιώνη. Και οι Μελαμποΐδες και οι Βιαντίδες κρατούν από τις κόρες του Προίτου. Και ο οίκος του Περάσα από τη Δανάη. Σ' όλες αυτές τις ιστορίες είναι μνημειωμένη η μεγάλη μητριαρχική παράδοση του Άργους.

Ο πραγματισμός, που σφραγίζει τις νεότερες παραλλαγές του μύθου της Ιώς, περικλείει ένα στοιχείο από τα πιο αυθεντικά και τα πιο παλιά του μύθου: Την ακούσια ή εκούσια απαγωγή της νέας. Το βλέπουμε σε πλήρη ανάπτυξη στους μύθους της Ευρώπης, της Αριάνης, της Μήδειας και της Ελένης.

ΛΙΝΟΣ

Τον καιρό που στο Άργος ήταν βασιλιάς ο Κρότωπος, η κόρη του, η Ψαμάθη, ζευγαρώθηκε κρυφά με τον Απόλλωνα και έκανε γιο τον Λίνο. Επειδή φοβόταν την τιμωρία του πατέρα της για την παράνομη σχέση και τον καρπό της, η Ψαμάθη, σαν έφερε στον κόσμο τον Λίνο, τον άφησε στο δάσος. Ένας βοσκός τον βρήκε και κατάφερε να τον μεγαλώσει με το γάλα που του έδιναν τα ζώα του. Η μητέρα του όμως δεν είχε καλή τύχη: τη σκότωσε ο πατέρας της μόλις έμαθε την αλήθεια. Τότε ο Απόλλων, που δεν ήταν μόνο πατέρας του Λίνου αλλά αγαπούσε και την Ψαμάθη, οργίστηκε πολύ με τον κακό βασιλιά και έστειλε στη χώρα λοιμό, που αφάνιζε τους ανθρώπους. Φοβισμένοι με την οργή του θεού οι υποτακτικοί του Κρότωπου, τον έβαλαν να ρωτήσει το μαντείο και πήραν την απάντηση πως έπρεπε, για να μην έχουν πια απέναντί τους εχθρικά τα πνεύματα της αδικοκαμένης Ψαμάθης και του γιου της, να τους τιμούν με ορισμένες γιορτές κάθε χρόνο, με θυσίες και με άσματα λυπητερά. Για το βασιλιά άλλοι έλεγαν πως τον σκότωσε ο ίδιος ο Απόλλων και άλλοι πως ο θεός τον πρόσταξε να φύγει για πάντα από το Άργος και να πάει στη Μεγαρίδα να χτίσει μια νέα πόλη, τους Τριποδίσκοις.

Τα λυπητερά άσματα, που τραγουδούσαν για να τιμήσουν τον Λίνο και τη μητέρα του, στο Άργος πίστευαν ότι τους τα είχε διδάξει ο ίδιος ο Λίνος, που, καθώς είχε μεγαλώσει κοντά στους βοσκούς, είχε μάθει όλους τους σκοπούς τους και είχε πάρει από τον πατέρα του, το θεό της μουσικής, τη χάρη που τον έκανε αξεπέραστο σ' αυτά. Και έλεγαν ακόμα πως όχι μόνο τα τραγούδια μα και τα γράμματα και τα σημάδια του ουρανού και την τέχνη να ημερώνουν τα ζώα και να καλλιεργούν τη γη, όλα ο Λίνος τα είχε δείξει στους ανθρώπους. Γι' αυτό και πίστευαν πως ο Λίνος ήταν πατέρας και δάσκαλος μεγάλων ηρώων του πολιτισμού, όπως ο Ορφέας και ο Μουσαίος. Και φεύγοντας από το Άργος, για να εγκατασταθεί στη Θήβα, η οικογένεια του Ηρακλή πήρε μαζί της για δάσκαλο και τον Λίνο. Εκεί ο μικρός Ηρακλής, μαθαίνοντας μουσική, οργίστηκε με κάποια παρατήρηση του Λίνου, σήκωσε την κιθάρα, την κατέβασε στο κεφάλι του δασκάλου του και τον άφησε νεκρό.

Πρώτη παραλλαγή. Τον καιρό που στο Άργος ήταν βασιλιάς ο Κρότωπος, η κόρη του, η Ψαμάθη, ζευγαρώθηκε κρυφά με τον Απόλλωνα και έκανε γιο τον Λίνο. Επειδή φοβόταν την τιμωρία του πατέρα της για την παράνομη σχέση και τον καρπό της, η Ψαμάθη, σαν έφερε στον κόσμο τον Λίνο, τον άφησε στο δάσος. Εκεί τα τσοπανόσκυλα του βασιλιά κατασπάραξαν το βρέφος. Τότε ο πατέρας του, ο Απόλλων, έστειλε στο Άργος ένα φοβερό τέρας, την Ποινή, που άρπαζε τα βρέφη από την αγκαλιά της μάνας τους. Ένα θαρραλέο παλικάρι του τόπου, ο Κύριος, κατάφερε να

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Λίνος

Απολλόδωρος 2, 63–64.

Διόδωρος 3, 67, 1 κ.ε.

Παυσανίας 1, 43, 7

και 9, 29, 6–9.

Ευστάθιος 1222, 55 στο Σ 570.

Πρώτη και δεύτερη παραλλαγή

βλ. την παραπάνω τεκμηρίωση.

σκοτώσει την Ποινή. Τότε όμως ο Απόλλων έστειλε στο Άργος λοιμό. Για να σώσει τους ανθρώπους της χώρας από τον αφανισμό, ο Κόροιβος πήγε με τη θέλησή του στους Δελφούς και προσφέρθηκε να δικαστεί από τον Απόλλωνα. Ο θεός χάρισε τη ζωή στον Κόροιβο, του είπε όμως να μην ξαναγυρίσει στο Άργος και του έδωσε έναν τρίποδα με την εντολή να μείνει εκεί, όπου ο τρίπους θα του πέσει από τα χέρια. Δρασκελώντας τα Γεράνεια όρη στη Μεγαρίδα ο Κόροιβος έχασε από τα χέρια του τον τρίποδα. Έτσι κατάλαβε πως ήταν θέλημα θεού να εγκατασταθεί εκεί. Επί τόπου ο Κόροιβος έχτισε βωμό του Απόλλωνα και ίδρυσε μια νέα πόλη, τους Τρίποδες η Τριποδίσκους.

Δεύτερη παραλλαγή. Ο Λίνος είχε γεννηθεί στη Θήβα. Πατέρας του ήταν ο Αμφίμαρος, γιος του Ποσειδώνα, και μητέρα του η Ουρανία ή η Καλλιόπη ή κάποια άλλη Μούσα. Προικισμένος από τη μάνα του με την αγάπη στη μουσική και στη γνώση, ο Λίνος όχι μόνο συμπλήρωσε τη γραφή με τα γράμματα που είχε κάνει γνωστά στη Θήβα ο Κάδμος, αλλά και τελειοποίησε τη λύρα και σαν μουσικός κέρδισε την πιο μεγάλη φήμη ανάμεσα στους ανθρώπους του καιρού του, έτσι που με

την τέχνη του να τολμήσει να συναγωνιστεί τον Απόλλωνα. Τότε ο θεός οργίστηκε μαζί του και τον σκότωσε. Στη Θήβα υπήρχε ο τάφος του και οι άνθρωποι τον τιμούσαν με θυσίες και με λυπητερά τραγούδια, που ο ίδιος τους τα είχε μάθει.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ο μύθος του Λίνου, θεού αρχικά όμοιου με τον Άδωνη και τον Διόνυσο, έχει πλαστεί για να αιτιολογήσει τη λατρεία του, σχετική με τη βλάστηση. Τα σκυλιά που τον κατασπάραξαν βρέφος, είναι τα κυνικά καύματα, που ξεραίνουν τους τρυφερούς βλαστούς. Έτσι δικαιολογούσαν και το γεγονός ότι στη γιορτή του θυσίαζαν σκύλους. Στην ιστορική διαδρομή του ο μύθος συμπληρώθηκε με τοπικές παραδόσεις από συγγενικά λατρευτικά κέντρα. Με την αγάπη τους στη λατρεία του Λίνου, όπως και στη λατρεία του Απόλλωνα, οι ποιμενικοί πληθυσμοί της δωρικής Αργολίδας συσχέτισαν τον αδικωμένο ήρωά τους με τον μεγάλο θεό του φωτός και της μουσικής, προβάλλοντάς τον και σαν δάσκαλο, πλάι στον Φορωνέα, τον Παλαμήδη και άλλους Αργείους ήρωες του πολιτισμού. – Σημιακή είναι και η καταγωγή και η ονομασία του Λίνου, που φαίνεται προσωποποίηση από κάποια θρηνητική κραυγή με τη σημασία του «αλίμονο»· το ίδιο σήμαινε και ο Ιάλεμος, παρόμοιος θεός, που αργότερα ταυτίστηκε με τον Λίνο.

91. Έλεγαν πως ο Λίνος, ο μεγάλος δάσκαλος της μουσικής, βαστούσε από τη βασιλική γενιά του Άργους. Ήταν γιος της Ψαμάθης, της κόρης του βασιλιά Κρότωνου και του θεού της μουσικής, του Απόλλωνα. Ο Λίνος είχε κακό τέλος. Τον σκότωσε ένας από τους περιφανείς μαθητές του, ο Ηρακλής, γιατί οργίστηκε με τις παρατηρήσεις του την ώρα του μαθήματος. Στην παράσταση αυτή, την πιο δραματική από τις άλλες γνωστές παραστάσεις του μύθου, ο Ηρακλής έχει αρπάξει τον Λίνο από τον ώμο και τον χτυπά στο κεφάλι όχι με μουσικό όργανο, αλλά με ακμίνι. Ο Λίνος καθισμένος, κρατώντας ακόμα στο χέρι του τη λύρα, τον ικετεύει να τον λυπηθεί, προσπαθώντας ταυτόχρονα να αποφύγει τα χτυπήματα που του πληγώνουν το κεφάλι. (Ερυθρόμορφη στάμνος, Γύρω στο 480 π.Χ. Βοστώνη, Museum of Fine Arts).